

Nk

ע"א 3497/13

**בבית המשפט העליון בירושלים
בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים**

אימפריה יאסין להשקעות ומימון בע"מ, ח.פ. 0-328315-51
ע"י ב"כ עוה"ד עמית בר טוב ואו נעם מ. זוכמן
מרח' הברזל 3, רמת החייל, תל-אביב
טל': 03-6481234; פקס: 03-6481230

המערערת

בית המשפט העליון מדור קליטה 17-02-2015 נתקבל בכפוף למתן אזכרה / החלטה (5)

- נ ג ד -

בנק הפועלים בע"מ - סניף ראש העין 677
ע"י ב"כ עו"ד נחום הופטמן
מרח' מנחם בגין 7, רמת גן
טל': 03-6126595; פקס: 03-6126639

המשיב

ובעניין:

בנק ישראל - המפקח על הבנקים
ע"י ב"כ מפרקליטות המדינה
מרח' קרית המדע 5, בנין B3 קומה 5, הר חוצבים, ירושלים
טל': 02-6362027; פקס: 02-6467038

עמדה מטעם המפקח על הבנקים

בהתאם להחלטות בית המשפט הנכבד מיום 8.2.2015, מתכבד המפקח על הבנקים להגיש את עמדתו בהליך
דנן, כדלקמן:

3
7
5

1. בתמצית, עניין לנו בערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז (כב' הנשיאה השופטת ה' גרסטל) בה"פ 28387-10-12, במסגרתו נקבע כי חשבונה של המערערת, אימפריה יאסיק להשקעות ומימון בע"מ (להלן: "המערערת" או "החברה") המנוהל אצל המשיב, בנק הפועלים בע"מ ("הבנק") לא ייסגר כל עוד המערערת תבצע בו פעולות ניכיון שיקים בלבד, להבדיל מפעולות הנחזות להיות "פריטת שיקים".
2. השאלה שעמדה במוקד פסק דינו של בית המשפט הנכבד קמא, היא שאלת סבירותה של החלטת הבנק להמשיך ולנהל את חשבון החברה בנסיבות הקונקרטיות דנן, על רקע האיסור לסרב סירוב בלתי סביר ליתן שירות מסוג פתיחה וניהול של חשבון עובר ושב (סי' 2(א)(2) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981). החברה, אשר רשומה כנותנת שירותי מטבע במשרד האוצר, ביקשה להפקיד שיקים לפירעון מידי אשר הוסבו לטובתה על ידי לקוחותיה, ולאחר שהשיק נפדה העבירה את התמורה ללקוח.
3. בפסק הדין נקבע כי לבנק היה יסוד סביר להניח שהחברה מבצעת בחשבונה פעולה הקשורה להלבנת הון, ככל שמדובר ב"פריטה" הנעדרת היגיון כלכלי בפעולה של לקוחות החברה, למעט עקיפה של הקשיים המוצבים כדין בפני לקוחות על ידי הבנקים שבהם מנוהלים חשבונותיהם.
4. דיון נוסף שהתקיים בפסק הדין, ומצוי במוקד הערעור, הוא סוגיית סיווג פעילותה של החברה – האם סוג הפעילות עונה להגדרת "ניכיון שיקים", ועל כך השיב בית המשפט קמא בשלילה, בשל העדר מרכיב האשראי והסיכון בפירעון השיקים.
5. עמדת המפקח על הבנקים, אשר נדרשה לנוכח השלכות הרוחב של המקרה הנדון, תתייחס למסגרת הנורמטיבית והעקרונית בדבר ניהול סיכונים אשר נדרשים התאגידים הבנקאיים לאתר ולנהל, תוך יישומם במקרה דנן, לרבות בחינת סבירות פעולתו של הבנק.
6. לצורך עמדה זו ולצורך בחינת סבירות שיקול דעת הבנק, אין נפקא מינה, לגישתנו, כיצד תסווג פעילותה של החברה – האם כעסקת ניכיון שיקים אם לאו – והאם פעילותה נכנסת לגדר אחד מסוגי הפעולות המפורטות בסעיף 11ג לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, וכבאלו מחייבים רישום, דיווח וזיהוי של רשם שירותי המטבע במשרד האוצר. שכן, בכל מקרה נדרש התאגיד הבנקאי לבחינת הסיכונים הגלומים בפעילות המבוצעת בחשבון, בין אם היא מחייבת רישום ובין אם לאו.

7. הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 בנושא "מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות" ("ההוראה"), שנכנסה לתוקף בשנת 2002, עוסקת בניהול הסיכון שתאגיד בנקאי בישראל ינוצל לפעילות של הלבנת הון ומימון טרור, דבר אשר עלול לגרום לפגיעה בשמו הטוב של התאגיד הבנקאי, באמון הציבור בו ובמערכת הבנקאית כולה, ואף בשמה הטוב של מדינת ישראל (ר' סעיף המבוא להוראה). להלן נוסח ס' 1 להוראה:

"הלבנת הון ומימון טרור, בהיותן פעילויות עתירות כספים, מבוצעות, בין היתר, באמצעות המערכת הבנקאית, ולפיכך ניצבים התאגידים הבנקאים בחזית המאבק למניעת הלבנת הון ומימון טרור. מעבר לפגיעה בערכים המוגנים בחקיקה הרלוונטית, ניצולו של תאגיד בנקאי לפעילות של הלבנת הון ומימון טרור על ידי גורמים פליליים או טרוריסטים עלול לפגוע בשמו הטוב ובאמון הציבור בו ובמערכת הבנקאית כולה, ואף בשמה הטוב של מדינת ישראל. ללא בדיקה מעמיקה של זהות הלקוח ופעילותו וללא שימוש במנגנוני בקרה וביקורת אפקטיביים, עלול התאגיד הבנקאי להיחשף לסיכוני מוניטין, לסיכונים תפעוליים, משפטיים ואחרים. כללים נאותים להכרת הלקוח ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם התאגיד הבנקאי או באמצעותו מסייעים בהגנה על המוניטין של התאגיד הבנקאי ועל אמינות המערכת הבנקאית, בכך שהם מקטינים את הסיכון שהתאגיד הבנקאי ייפגד לכלי או לקרבן של פשע וכתוצאה מכך ייפגע; לפיכך להנהגת מדיניות נאותה בנושא "הכר את הלקוח" (customer due diligence) וניטור שוטף אחר פעילותו (on-going monitoring) חשיבות ניכרת לא רק למלחמה בהלבנת הון ובמימון טרור אלא גם ליציבות ולאמינות של המערכת הבנקאית ולשמה הטוב של המדינה" (ההדגשות כאן ולהלן אינן במקור, ל.פ.).

8. ההוראה מבוססת בין היתר על המסמכים התורתיים של הארגונים הבינלאומיים המובילים את ההתמודדות עם הלבנת הון ומימון טרור, הן ברמה הכללית (ארגון ה-Financial Action Task Force) והן ברמה הפרטנית של תאגידים בנקאיים (ועדת באזל).

9. נציין כי בשנת 2014 פרסמה ועדת באזל מסמך מעודכן¹ למסמך קודם משנת 2001, שמאמץ את ההמלצות של ה-FATF משנת 2012; באוקטובר 2014 פרסם ה-FATF אף הוא מדריך בשם "Guidance for Risk-Based Approach – The Banking Sector". שני המסמכים הללו מציגים ניתוח של הגישה מבוססת הסיכון, וכן את המתודה הראויה לניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור; הפירוט שמופיע בהמשך מתאים למתודה זו.

¹ "Sound Management of Risk Related to Money Laundering and Financing of Terrorism", Basel Committee on Banking Supervision, www.bis.org

10. מלבד ההוראה, קבע נגיד בנק ישראל בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001 ("הצו"), בהתאם לסמכות הקבועה בס' 7 לחוק, חובות זיהוי ודיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור. ס' 2א לצו, אשר נכנס לתוקפו ביום 2.8.2014, מעגן אף הוא את החובה להכיר את הלקוח, ואף מפנה לצורך היישום לכללים שקבע המפקח על הבנקים בהוראה, ומבחינה זו לא שינת באופן מהותי מהנורמה שהייתה קיימת במועדים הרלוונטיים להליך.

ב. "הכר את הלקוח" והערכת הסיכון

11. נקודת המוצא של ההוראה היא כאמור הכרת הלקוח, ולשם כך על התאגיד הבנקאי לקבוע מדיניות שתתייחס לפרמטרים שונים המופיעים בהוראה, ביניהם: מטרת פתיחת החשבון; הפעילות המתוכננת בו; עיסוקו של הלקוח; זיקה לישראל; הכרת העסק; אפיון הלקוחות והספקים בחשבון עסקי. חשוב להדגיש כי הליך "הכר את הלקוח" אינו מתחיל ומסתיים בפתיחת החשבון ללקוח, אלא מדובר בהליך אשר מתקיים באופן שוטף ביחס לחשבון הלקוח ולפעילות בו, וכי על פי ס' 4(א) להוראה, התאגיד הבנקאי נדרש לקבוע מדיניות לסיווג קבוצות לקוחות בסיכון גבוה. ס' 4(ב) להוראה מפרט את הפרמטרים הללו:

צביגוש המדיניות, יובאו בחשבון גורמים, כגון בירור אודות מטרת פתיחת החשבון, נסיבות פתיחת החשבון והפעילות המתוכננת בו, עיסוקו של הלקוח, והאם הוא בעל תפקיד ציבורי בכיר, מקור עושר/הכנסותיו ומקור הכספים שאמורים להיות מופקדים בחשבון, זיקתו למיקום הסניף של התאגיד הבנקאי, האם הלקוח סורב לקבל שירותים בתאגיד בנקאי מסיבות הקשורות באיסור הלבנת הון ומימון טרור, בירור אודות חשבונות הקשורים לחשבון הלקוח, וכן כל פרט אחר הדרוש כדי להבין את מהות פעולותיו של בעל החשבון; לגבי תושב חוץ – גם זיקתו לישראל, והאם הלקוח הוא איש ציבור זר; לגבי חשבון עסקי – גם הכרת העסק, אפיון הלקוחות והספקים ובירור אודות היקף הפעילות העסקית המתוכננת בחשבון.

12. ס' 8 להוראה קובע את חובתו של התאגיד הבנקאי לעגן מספר עקרונות בסיסיים של "הכר את הלקוח" במסגרת מערך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית שלו: מדיניות קבלת לקוחות, זיהוי לקוחות ובקרה שוטפת אחרי חשבונות.

13. ס' 15(א) להוראה קובע את החובה לקבוע כללים להגדרת חשבונות של לקוחות בסיכון גבוה. בשל חשיבותו נביא להלן את נוסחו המלא של הסעיף:

יִתְאָגֵד בַּנְקָאִי יִקְבַּע בְּנִהְלֵי כָלְלִים לְהַגְדֵּר חֲשׁוֹנוֹת שֶׁל לְקוֹחוֹת בְּסִיכּוֹן גְּבוּהָ, לְעִנְיַן אִיסוּר הַלְבַּנַּת הוֹן וּמִימון טְרוֹר. לְצוּרְךָ כֵּךְ, יִמְפֶּה הַתְּאָגִיד הַבַּנְקָאִי אֶת הַגּוֹרְמִים הַבְּאִים בְּשֵׁתֵי רֵמוֹת לַפְחוֹת:

(1) סוגי העסקים של לקוחותיו (עסק עתיר פעילות במזומנים וכו');;

(2) מקום פעילותו של הלקוח (מדינות בסיכון גבוה, העדר זיקה לישראל וכו');;

(3) סוגי השירותים הנצרכים על ידי הלקוח (העברות אלקטרוניות של סכומים גדולים וכו');

(4) סוגי לקוחותיו (איש ציבור, מבנה בעלות מורכב וכו')."

14. אם כן, הערכת הסיכון הגלום בלקוח ובפעילותו, המכונה גם "הסיכון המובנה" (inherent risk) מורכבת מסוג הלקוח ומסוג והיקף פעילותו. בחלק הבא נדון בדרכים להפחתת הסיכון על רכיביו; להלן נראה כיצד הפרמטרים השונים של "הכר את הלקוח" המפורטים בס' 4 להוראה, וסוגי לקוחות ופעילות מסוכנים המופיעים בסעיפים שונים בהוראה,² משתלבים יחד עם הדרישה לסיווג שבסעיף 15 להוראה:

15. סוג הלקוח – הסינון הראשוני של הלקוח הוא האם מדובר ביחיד או בתאגיד (physical person/ legal person), כאשר על פי הפרקטיקה הבינלאומית המקובלת, לקוח שהוא תאגיד נחשב מסוכן יותר מלקוח שהוא יחיד בשר ודם. האם הלקוח הוא תושב ישראל או תושב חוץ (ככלל לקוחות תושבי חוץ נחשבים מסוכנים יותר)? עיסוקו של הלקוח (שכיר/עצמאי)? זיקתו של הלקוח לסניף? האם הלקוח הוא איש ציבור?

16. היקף וסוג הפעילות – ככל שהיקף הפעילות הצפוי בחשבון, או זה הקיים בפועל, גדול יותר, כך גם הסיכון גדול יותר. ריבוי פעולות מעלה גם הוא את רמת הסיכון, שכן הוא מקשה על הניטור השוטף של הפעילות בחשבון. מידת הסיכון הגלומה בסוג הפעילות מורכבת מפרמטרים כמו: חשבון פרט/עסקי, פעילות במזומנים, העברות לחו"ל, פעילות בשיקים, פעילות מול מדינות בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור, היגיון כלכלי/עסקי בפעילות, בנקאות קורספונדנט, האם הלקוח פועל עבור עצמו או עבור צדדים שלישיים?

ג. הפחתת הסיכון (risk mitigation)

17. קיימות מספר דרכים להפחתת הסיכון המובנה בלקוח ובפעילותו:

- הכר את הלקוח מוגבר ודרישת אסמכתאות;
- ניטור מוגבר של הפעילות ובקורות;
- דיווח על פעילות בלתי רגילה לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור לפי ס' 9 לצו;
- קביעת מגבלות על היקפי פעילות מסוימת;
- איסור על סוגי פעולות מסוימים;
- סיום ההתקשרות עם הלקוח, קרי סגירת החשבון;

² ר' למשל, ס' 19 (חשבונות עבור צד שלישי), ס' 20 (חברה עם מניות למוכיו), ס' 21 (איש ציבור זר), ס' 22 (בנקאות קורספונדנטית), ס' 28 (הפקדות שיקים), ס' 29 (פעילות מול מדינות בסיכון גבוה).

18. ס' 14 להוראה מטיל חובה על תאגיד בנקאי לקיים מעקב שוטף אחר חשבונות לקוחותיו, לצורך איתור פעילות חריגות בחשבון ועל מנת לערוך בחינה מושכלת ומנומקת של שאלת הדיווח לרשות על פעילות בלתי רגילה:

י(א) תאגיד בנקאי יעקוב אחר הפעילות בחשבון של לקוח על מנת להחליט אם היא עולה בקנה אחד עם ציפיותיו לגבי הפעילות בחשבון ועם היכרותו את הלקוח, פעילותו העסקית ופרופיל הסיכון שלו ובמידת הצורך, נאותות מקורות הכספים בחשבון.

(ב) תאגיד בנקאי ינהל מערכת ממוחשבת לאיתור פעילות חריגה בכל חשבונות לקוחותיו. דבר זה יכול שיעשה על ידי קביעת מגבלות לסוגי חשבונות מסוימים. התאגיד הבנקאי יבחן באופן מוגבר האם קיים הגיון כלכלי או עסקי בפעולות מורכבות או בפעולות הנבנות באופן בלתי רגיל.

פעולות חריגות יכללו, בין השאר, פעולות נעדרות הגיון כלכלי או עסקי, פעולות מורכבות, פעולות בהיקפים ניכרים ובפרט חפקדות במזומן בסכומים שאינם מתיישבים עם הפעילות הצפויה בחשבון.

המפקח ראוי לקבוע לתאגיד בנקאי הוראות אחרות חלף הוראות סעיף קטן זה, בהתחשב בגודלו, בהיקף פעילותו ובמידת מורכבותה.

(ב1) תאגיד בנקאי יבדוק את הרקע ומטרת הפעילות החריגה בחשבונות, ויבחן האם הפעילות עולה לכדי פעילות החייבת בדיווח לפי סעיף 9 לצו. ממצאי הבדיקה יתועדו בכתב ויהיו זמינים לרשויות הפיקוח ולמבקרים לתקופה שלא תפחת משבע שנים..."

19. לגבי לקוחות שסוגו כלקוחות בסיכון גבוה על פי ס' 15(א) להוראה, קובעים ס' 15(ב)-(ג) להוראה דרכי הפחתת סיכון, כגון מערך מאורגן של בקרה, וכן ביצוע "הכר את הלקוח" מוגבר. להלן לשון הסעיף:

י(ב) תאגיד בנקאי ינהל מערך מאורגן של בקרה על חשבונות של לקוחות אלה ויעקוב אחר חשבונות של לקוחות בסיכון גבוה, באמצעות הפעלת מערך אינדיקטורים מיוחד לחשבונות אלו, בהתחשב בין היתר ברקע של הלקוח, המדינה ממנה מועברים הכספים וסוג הפעולות.

(ג) תאגיד בנקאי ינהל מערכת מידע, אשר תספק לאחראי מידע זמין, הדרוש לניתוח ולמעקב יעיל אחר חשבונות של לקוחות בסיכון גבוה. מידע זה יכלול פעולות בלתי רגילות שנעשו באמצעות חשבון הלקוח, ומידע לגבי יחסי התאגיד הבנקאי עם אותו לקוח לאורך זמן. כמו כן יכלול המידע דוחות על חשבונות שחסרים בהם מסמכים.

(ד) תאגיד בנקאי ינקוט פעולות מוגברות להכרת לקוחות בסיכון גבוה. פעולות משמעותיות שלקוחות שסוגו כלקוחות בסיכון גבוה יבקשו לבצע, תאושרנה על ידי מנהל בכיר."

20. תאגיד בנקאי אשר מזהה פעילות בלתי רגילה נדרש להעביר לרשות דיווח, כאמור בס' 9 לצו. נציין כי הן מרשימת התבחינים שבתוספת השנייה לצו (טיפולוגיות) והן מס' 14 להוראה, ניתן ללמוד כי הדרישה מהתאגיד הבנקאי היא לבחון את הפעילות החריגה, ובמקרה שאין לה

הסבר אשר מניח את דעתו של התאגיד הבנקאי – עליו לדווח עליה לרשות. כך למשל, פרט 1 לתוספת השנייה לצו קובע תבחין של פעולה שנראה כי מטרתה לעקוף את חובת הדיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, ופרט 6 לתוספת השנייה לצו קובע תבחין של פעילות הנראית כחסרת היגיון עסקי או כלכלי בהתייחס לסוג החשבון או לדרכי התנהגותו של בעל החשבון.

21. הדיווח לרשות אינו חזות הכול מבחינת ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי ואינו ממצה את קשת הצעדים אותם נדרש התאגיד הבנקאי לנקוט. קיימות נסיבות בהן גם כאשר מדובר בפעולה בודדת, ובוודאי כאשר הפעילות הבלתי רגילה של הלקוח נמשכת ואף גדלה, התאגיד הבנקאי נדרש לנקוט באחד או יותר משלושת הצעדים האחרונים שנקבנו בהם (קביעת מגבלות כמותיות, הפסקת פעילות מסוימת וסגירת חשבון). צעדים אלו מעוגנים בסי 24 להוראה, אשר עוסק בסירוב הסביר לפתוח חשבון או לבצע פעולות עבור הלקוח כאשר יש לבנק יסוד סביר להניח כי פעולה קשורה להלבנת הון או למימון טרור, וכן כאשר הלקוח אינו משתף פעולה עם התאגיד הבנקאי. לגישתנו, סי' 24 להוראה נותן את הכלים בידי התאגיד הבנקאי, כפי שהבהיר המפקח בשאלה י' מתוך קובץ שו"ת שפרסם המפקח על הבנקים ביום 17.2.2013:

ימטרת סעיף 24 להוראה 411 היא ליתן בידי התאגיד הבנקאי את הכלים להפסקת ניהול חשבון או לאי ביצוע פעולה בהתקיים אחד או יותר התנאים המפורטים בסעיף...

22. בר"כ כי השימוש בסעיף זה צריך להיעשות במשורה ובמקרים המתאימים בלבד, לאור החובה של תאגיד בנקאי ליתן שירותים בנקאיים, כאמור בסעיף קטן 2(א) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981. עוד נציין כי תאגידים בנקאיים נוטלים סיכון כאשר הם מאפשרים את ניהולו של חשבון העשוי לשמש לצורך הלבנת הון או מימון טרור, ובעיקר סיכון מוניטין וסיכון משפטי. לפיכך, יש מקום לאפשר להם לנהל את הסיכונים באופן רחב יחסית, זאת לאחר גיבוש תשתית ראייתית מספקת ומבלי שיתקבלו על ידם החלטות שרירותיות.

מן הכלל אל הפרט

23. בית המשפט קמא פירט, בפס" 3(ג) לפסק דינו, את הנתונים שהיו בפני הבנק במועד הקובע לבחינת סבירות החלטתו על סגירת החשבון – הפקדות שונות של שיקים, כשכל שיק משוך על סכום נמוך מ-50,000 ש"ח לפירעון מידי וסכומם הכולל עומד על למעלה מ-900,000 ש"ח. בפס" 3(ה) לפסק הדין קבע בית המשפט כי נראה שפעילות החברה היא להשתמש בחשבונה כצינור להעברת כספים במקום הבנק, במקרים בהם לקוחותיה נתקלים בקשיים, ובהמשך (פס" 3(ו)) קבע בית המשפט כי "אין כל היגיון מסחרי בפריטת שיקים בדרך בה מתבצעת הפריטה אצל המבקשת למעט עקיפה של הקשיים המוצבים בפני לקוחות המבקשת על ידי הבנקים שלהם".

24. עמדת המפקח על הבנקים היא ש"מתווכים פיננסיים", בין מפוקחים וקל וחומר אם לאו, ובכללם נותני שירותי מטבע, הנם לקוחות בעלי פוטנציאל לסיווג בסיכון גבוה מנקודת ראות

התאגיד הבנקאי. שכן, מטבע פעילותם הם מהווים חיץ מסוים בין הלקוחות של אותם "מתווכים פיננסיים" ובין התאגיד הבנקאי, אשר נדרש להבין ולנטר את הפעילות הפיננסית המבוצעת בחשבון. כמובן שמידת הסיכון הנשקפת מבעל חשבון הבנק הספציפי, תלויה בסוג הפעילות ובהיקפה וכן בהתנהלות הלקוח.

במקרה דנן, בעת ניתוח הסיכון הגלום בחברה ובפעילותה, עולים מספר מאפיינים אשר מעלים את הסיכון כאמור לעיל: ראשית, הלקוח הוא תאגיד; שנית, לרוב התאגיד הבנקאי לא מכיר את לקוחות החברה במובן של "הכרת הלקוח" הנדרשת, דבר אשר מקשה על התחקות אחר נתיב הכסף; שלישית, מתקיימת פעילות במזומן בהיקפים גדולים בחשבון ועל פני הדברים נראה כי כל שיק בממוצע נמצא על סף הסכום הנדרש בדיווח באופן המעלה חשש כי הפעולה בוצעה באופן האמור על מנת לעקוף את חובת הדיווח; רביעית, נעשה שימוש בשיקים מוסבים; חמישית ואולי הנקודה הכי חשובה, פעילות מהסוג האמור, בה החברה לא נושאת לכאורה בסיכון שהשיק יחולל, ובהעדר הסבר המניח את הדעת, אינה עולה בקנה אחד עם היגיון כלכלי, בין אם פעילות זו תחייב רישום כנותן שירותי מטבע ובין אם לא. יודגש, כי גם פעולה מהסוג המפורט בתעודת הרישום של נותן שירותי מטבע כפופה לשיקול הדעת של תאגיד בנקאי, בהתאם לניתוח שנעשה לעיל.

25. מבחינת גורמים מפחיתי סיכון, ניתן לציין את העובדה שהחברה רשומה כנותנת שירותי מטבע ונתונה לפיקוח מסוים של רשם נותני שירותי מטבע במשרד האוצר.

26. לפיכך, סירוב הבנק לבצע את הפעילות בחשבון עולה כדי "סירוב סביר", לאור היעדרו של הגיון מסחרי או כלכלי בפעילות האמורה וההיקפים הגדולים של הפעילות בחשבון, כמו גם סכומו הממוצע של כל שיק, אשר הביאו את הבנק לקבוע כי יש חשד לפעילות הקשורה להלבנת הון.

27. במובן זה, לתוצאת פסק הדין חשיבות רבה לאפקטיביות של ניהול הסיכונים של תאגידים בנקאיים, בכך שמתאפשר להם להפחית את הסיכון ואף לאיינו, במקרה בו נראה שהבנק זיהה סיכון מהותי.

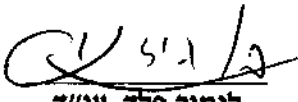
28. ב"כ היועץ המשפטי לממשלה מבקשת להוסיף, כי סוגיית ניהול החשבונות של נותני שירותי מטבע מצויה בהליכי הסדרה ע"י הרשויות המוסמכות, הרואות בפעילותם של נותני שירותי המטבע, כפעילות הנושאת בחובה סיכונים להלבנת הון (ר' למשל, דו"ח הוועדה לבחינת צמצום השימוש במזומן במשק הישראלי, בראשות הראל לוקר, מיום 17.7.2014, עמ' 36, 43). בהקשר זה יצוין כי לאתרונה המליץ צוות בין-משרדי, בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי-פיסקלי), שדן בנושא הרגולציה על נותני שירותי מטבע, על החלת רגולציה חדשה ומקיפה על סקטור זה, המלצה אשר אושרה על ידי היועץ המשפטי לממשלה.

לגישת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, שגה בית המשפט קמא כאשר קבע באופן גורף כי מה שהוגדר על ידו כ"נכיון", לא יאפשר את סגירת חשבון, ומה שהוגדר כ"פריטה" יאפשר זאת בהכרח. לגישתנו, התאגיד הבנקאי נדרש לשקול כל מקרה לגופו, ועשויים להיתכן מקרים

בהם, על פי תבחינים מסוימים ובכללם היקף הפעילות, סכומי השיקים, מועד הפירעון, הגיון כלכלי לפעולות וכיו"ב, "נכיון" ייחשב אף הוא לפעילות החשודה בעבירה על חוק איסור הלבנת הון, ואילו "פריטה" לא תחייב את סגירת החשבון.

הגדרת בית המשפט קמא כי פריטה איננה נכיון, אינה דרושה להכרעה בענייננו. להכרעה זו משמעות רבה, שכן ככל שפעולה אינה מוגדרת כנכיון לפי הוראות חוק איסור הלבנת הון, אזי עשויה לעלות טענה שלא ניתן לפקח על פעולות אלה ע"י הרשויות, ולא נראה שכוונתו של בית המשפט הנכבד קמא היתה להסיר את הפיקוח מנותני שירותי מטבע, דווקא לגבי פעילות שנראתה לו הבעייתית ביותר. לכן, בין אם פריטה היא מקרה פרטי של נכיון, בין אם היא איננה נחשבת לנכיון לפי דיני האשראי אך נחשבת לכזו לפי מהותו ותכליתו של חוק איסור הלבנת הון וההסדרים הנוגעים לנותני שירותי מטבע, ובין אם יש להגדיר פעולה זו לפי הוראות חוק זה כפעולה הטעונה פיקוח, אין צורך להכריע בכך בערעור דנן. לגישתנו, די בכך שהחלטת הבנק התקבלה בסבירות ובהתבסס על מאפייני פעילות המעלים חשש סביר ומנומק לפעילות אסורה לפי חוק איסור הלבנת הון, בפרט לאור היקף הפעילות, הסכום הממוצע של השיקים והיעדרו של הגיון כלכלי.

ככל שבית משפט נכבד זה סבור שיש צורך בהכרעה בנושא זה, נבקש כי בית המשפט הנכבד יאפשר לגורמים המתאימים להגיש טענות משלימות.

לימור פלד, עו"ד
ממונה (עניינים אזרחיים)
פרקליטות המדינה